

Stefan Żarów

Wojewódzki Dom Kultury w Rzeszowie

Ruch ludowy na ziemi mieleckiej u zarania jego powstania

Niezwykle bogatą kartę posiadają dzieje ruchu ludowego na ziemi mieleckiej. Z dzisiejszego punktu odniesienia w kontekście przebytej 120-letniej drogi, stajemy przed ogromem wysiłku i osiągniętych efektów w działalności społecznej i politycznej pierwszych działaczy ludowych. Na wstępie, aby przybliżyć ich sylwetki postaram się zapoznać czytelnika z kontekstem historycznym i gospodarczym, a tym samym i społecznym tego obszaru kotliny sandomierskiej, który zajmował powiat mielecki od połowy XIX i w pierwszych latach XX wieku.

Powołany w 1853 roku powiat mielecki powstał w czasie reformy podziału administracyjnego Galicji, jako jeden z dziesięciu w cyrkule tarnowskim. Granice powiatu ulegały kilku zasadniczym zmianom na przestrzeni kilku najbliższych dziesięcioleci, a szczególnie po uzyskaniu przez Galicję autonomii. Już w 1867 roku w wyniku rozporządzenia galicyjskiego rządu krajowego, powstało 74 większe powiaty. Proces korekt zakończył się w 1878 roku. Powiat mielecki obejmował 837 km² i składał się ze 106 osad oraz 91 gmin katastralnych. Ten kształt powiatu mieleckiego z niewielkimi korektami przetrwał poprzez II RP, aż do reformy administracyjnej w 1975r. Prawa miejskie w powiecie posiadały: Mielec, Rzochów, Radomyśl Wielki i Przecław. Obszar ten był zamieszkały przez 66.264 mieszkańców, a na przełomie XIX i XX wieku przez około 74 tysiące osób, w tym w wymienionych czterech miastach około 8 tysięcy. Siedzibą władz powiatowych (starostwa) zostało miasto Mielec, jako największy wówczas na tym obszarze ośrodek miejski. W późniejszym okresie wpłynęło to zdecydowanie na urbanizację przestrzeni miejskiej, poprzez budowę gmachów użyteczności publicznej: budynek Rady Miejskiej oraz koszar żandarmerii (1892), gmach Sądu (1902) oraz okazały gmach Gimnazjum, a także siedzibę Rady Powiatowej (1912). W wyniku wielkiego pożaru w 1900 roku uległo zniszczeniu około 3/4 zabudowy miasta. Dzięki udzielonej przy wsparciu Sejmu Krajowego, bezwrotnej zapomogi w wysokości 12 000 tys. koron już w pierwszych latach XX wieku mielecki rynek otoczony został rzędem murowanych kamieniczek. W 1887 do Mielca doprowadzono linie kolejową. Dalszy rozwój ośrodka miejskiego przerwany został przez wybuch i działania wojenne I wojny światowej, w wyniku której doszło do wielu zniszczeń, a także co szczególnie istotne uległ zmniejszeniu potencjał ludzki powiatu mieleckiego.

W sensie gospodarczym prawdziwym problemem w tamtym czasie dla Mielca i okolic (adekwatnie i w innych częściach Galicji) było katastrofalne zapóźnienie gospodarcze nieporównywalne z innymi obszarami ziem dawnej Rzeczypospolitej. Czynnikiem mającym decydujący wpływ na ten stan rzeczy miało utrzymywane przez zaborcę austriackiego anachronicznych stosunków wielkoobszarowych właścicieli ziemskich wobec chłopów. Dopiero sukcesywnie wprowadzana od 1867 roku autonomia w wielu dziedzinach, wyzwoliła siły do wprowadzenia pozytywnych zmian. Zaczęły powstawać liczne towarzystwa gospodarcze i organizacje społeczne np. Towarzystwo Ochotniczych Straży Pożarniczych, w 1883 roku Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół” w Mielcu, następnie w Radomyślu Wielkim i Gawłuszowicach, spółki zarobkowe i gospodarcze oraz Kółka Rolnicze np. od 1888 w Gawłuszowicach, a po 1900 roku spółki oszczędnościowo-pożyczkowe (Kasy Stefczyka), których oddziały powiatowe (okręgowe) tworzone także w Mielcu i innych miejscowościach powiatu. Za przykład może posłużyć powstanie w Mielcu w 1907 roku Sekcji Konserwacyjnej Krajowego Biura Melioracyjnego we Lwowie. Do największych inwestycji powiatowych należy zaliczyć wykonanie na przełomie XIX i XX wieku kompleksowych prac w zakresie inżynierii wodno-kanalizacyjnej tj. obwałowania rzek: Wisły i Wisłoki oraz regulacje i obwałowania Starego Brnia oraz Nowego Brnia z regulacją dopływających potoków, wykonanie sieci kanałów, czy osuszenie bagien oraz podmokłych gruntów. Wpłynęło to zdecydowanie na polepszenie warunków prowadzenia działalności rolniczej na obszarze ziemi mieleckiej. Prace te wykonane były przy wysokim zaangażowaniu rodaka tej ziemi, chłopskiego syna inż. Andrzeja Kędziora z Toporowa – dyrektora Krajowego Biura Melioracyjnego, co przyniosło mu uznanie i wdzięczność miejscowego społeczeństwa. Nadal nierozwiązaną kwestią pozostał brak lokalizacji na terenie powiatu zakładów przemysłowych. Nowa ustawa przemysłowa wprowadzona w 1859 roku zapewniała wolność wykonywania zawodów przemysłowych po zawiadomieniu o tym władz państwowych. Ustawodawca dążył do zastąpienia przestarzałego systemu organizacji cechowych nowymi instytucjami. Podstawę nowej organizacji tworzyć miały zupełnie nowe związki. Jednakże jak podają materiały archiwalne, w Mielcu jak i w powiecie mieleckim stowarzyszenia przemysłowe się nie przyjęły. Dopiero nowelizacja ustawy z 1883 roku przyniosła przebudowę struktury cechowej. Drugim, a w zasadzie zasadniczym czynnikiem były niekorzystne stosunki agrarne, ostra walka dworu ze wsią o serwituty leśne i pastwiska, która była celowo nieuregulowana przez rząd austriacki przy przeprowadzeniu uwłaszczenia. Globalny brak rozwoju przemysłu oraz archaiczne stosunki ziemskie wpływały na wysoki wskaźnik bezrobocia i obniżający się poziom życia szczególnie na obszarach wiejskich i związana z tym masowa emigracja za chlebem do: Prus (Niemiec), w największej ilości do Stanów Zjednoczonych, a w późniejszym okresie do innych krajów, w tym również do Argentyny. Chłop był tolerowany jako tania siła robocza nadająca się do ciężkiej

pracy i statystowania przy różnych uroczystościach, ale nie mógł być zaliczany do współzrządzającej warstwy społecznej.

W takich to warunkach zaczęły tworzyć się społeczne ruchy chłopskie, które o kilkadziesiąt lat wyprzedziły powstanie Stronnictwa Ludowego. Największym sformalizowanym sukcesem, jakże prekursorskich inicjatyw miejscowych chłopów było wybranie w 1849 roku posłem do Konstytuanty (parlamentu) w Wiedniu, chłopą ze wsi Kawęczyn koło Czermina – Sebastiana Czepiela. W 1861 roku posłem do Sejmu Krajowego we Lwowie został wybrany wójt z Padwi Narodowej – Maciej Czechura. W późniejszym okresie tj. w latach od 1874 do 1899 posłem do parlamentu krajowego z tego terenu był hrabia Mieczysław Rey z Przeclawia. Na wsi mieleckiej wzrastało grono sympatyków czasopism ludowych, jak: *Kurier Lwowski* dziennik poranny wydawany we Lwowie od 1883 roku, tygodniki, *Wieniec* i *Pszczółka* wydawane od 1875 roku w Krakowie przez ks. Stanisława Stojalowskiego, oraz tygodnika ilustrowanego *Przyjaciel Ludu* i miesięcznika *Przegląd Społeczny* założonych i wydawanych we Lwowie przez Marię i Bolesława Wysołuchów w których zamieszczali swoje odważne korespondencje: M. Rado, Fr. Krempa, Jan Surowiec (Antek z nad Wisłoki) J. Węgrzynowicz, W. Wójcik oraz P. Miłoś. Szczególnie ten ostatni zwrócił nimi uwagę nawet samego Henryka Sienkiewicza, który osobiście odwiedził go w Pławie w 1903 roku. Jednak nadal najmniej aktywne były wsie najbiedniejsze o niskim poziomie oświaty. Największe wówczas poruszenie polityczne mieleckich chłopów miało miejsce w 1895 roku, kiedy to rozpisano nowe wybory do Sejmu Krajowego. W odpowiedzi na inicjatywę powstałego kwietnia 1894 roku we Lwowie Polskiego Towarzystwa Demokratycznego na czele z Karolem Lewakowskim, Henrykiem Rewakowiczem i Bolesławem Wysołuchem, na zwołany na 28 lipca 1895 roku zjazd delegatów chłopskich komitetów wyborczych mający powołać Centralny Ludowy Komitet Wyborczy, udała się silna delegacja włościańska z powiatu mieleckiego. W skład owej delegacji weszli: Michał Rado z Kliszowa jako jej przewodniczący, Franciszek Krempa z Padwi, Paweł Miłoś z Pława, Tomasz Kłoda z Jaślan, Franciszek Sztraub z Brzyścia, Wawrzyniec Wójcick z Roźniat. Na zjazd przybyło ponad 200 osób. Wynikiem obrad było powołanie Komitetu Wyborczego i utworzenie chłopskiej organizacji politycznej Stronnictwo Ludowe. Prezesem nowopowstałej organizacji wybrano dr Karola Lewakowskiego, natomiast wiceprezesami zostali wybrani: Henryk Rewakowicz i Jakub Bojko. We władzach Stronnictwa znaleźli się również: Wojciech Stręk i Jan Stapiński. W odezwie programowej wydanej po zjeździe sformułowano postulaty chłopskie w 21 punktach, które przedstawiały się następująco: „*Na posłów do sejmu zalecać będziemy tylko takich, którzy na zgromadzeniach wyborczych zobowiążą się jako posłowie:*

1. *Przywrócić i na przyszłość zachować sejmowi Galicji znaczenie czynnika politycznego wobec państwa;*

2. *Czuwać nad ścisłym wykonaniem ustaw zastrzegających swobodę prasy, stowarzyszeń i zgromadzeń, a nadużycia pod tym względem usuwać, niemniej chronić lud od wszelkich innych nadużyć, nastając na to, aby winni byli pociągani do odpowiedzialności;*
3. *Mając na oku konieczność zaprowadzenia powszechnego prawa głosowania i utorowania drogi dla tej doniosłej reformy – dążyć z całym naciskiem do zmiany sejmowej ordynacji wyborczej w duchu równości obywatelskiej, mianowicie w kierunku rozszerzenia prawa wyborczego i zaprowadzenia głosowania bezpośredniego przez skasowanie wyborów w kurii wiejskiej i zaprowadzenia tajnego głosowania we wszystkich kuriach, jako też w kierunku sprawiedliwego rozkładu mandatów poselskich na poszczególne kurie;*
4. *Dążyć do równomiernego rozkładu ciężarów publicznych, a w szczególności do ulg dla rolnictwa, przemysłu i rzemiosł;*
5. *Starać się przeprowadzić reformę gminną w kierunku zniesienia kół wyborczych i skojarzenia obszarów dworskich z gminami;*
6. *Wyjednać dla gmin słuszne wynagrodzenie ze skarbu państwa za sprawowanie poruczonego zakresu działania;*
7. *Poprawić oświatę – przez mnożenie liczb szkół ludowych (średnich kosztem państwa), polepszenie bytu nauczycieli ludowych, ułatwienie młodzieży dostępu i uczęszczania do szkół średnich przez zmianę utrudnionych w tym względzie przepisów organizacyjnych szkolnictwa ludowego, obniżenie czesnego i zniesienie przymusowego umundurowania. Zarazem popierać oświatę fachową przez odpowiednią organizację szkół przemysłowych i rolniczych. Czynić w ogóle wszystko, co oświatę publiczną ułatwia a nie utrudnia;*
8. *Domagać się uproszczenia sądownictwa w sprawach spornych i niespornych i zniesienia uciążliwych opłat do wymiaru sprawiedliwości przywiązanych, np. taks za doręczenie pism itp.;*
9. *Nastawać z trwałością aż do skutku, aby sprawa regulacji rzek, zabudowań, potoków górskich i zalesień była w jak najkrótszym czasie załatwiona;*
10. *Domagać się zmiany ustawy kościelno-konkurencyjnej, aby osoby mające kościoły (cerkwie) filialne nie potrzebowały ponosić wydatków na kościoły macierzyste, tudzież aby parafianie nie byli obowiązani stawiać i naprawiać budynków plebańskich i w ogóle aby były usunięte niesłuszności dotychczasowych przepisów;*
11. *Przyspieszyć zmianę ustawy drogowej w tym kierunku, aby ciężar budowy i utrzymania dróg był rozłożony według stopy podatkowej ze skasowania myt;*
12. *Domagać się ustalenia ustawy łowieckiej takiej, iżby gminy i przynależni gmin nie byli obowiązani darmo hodować zwierzyny dla fantazji myśliwców z krzywdą gospodarstw własnych i własnego bezpieczeństwa;*
13. *W interesie rękodzielnictwa upominać się i wydanie ustawy przemysłowej, która by chroniła drobny przemysł przed nawałą szalbierczych przedsię-*

- biorstw fabrycznych, ze szkodą publiczności, a przemysł domowy od ucisku fiskalnego;
14. *Starać się o tępienie lichwy i organizację kredytu dla drobnego rolnika i przemysłowca;*
 15. *Pilnować, aby wszelkie dostawy dla wojska i zakładów publicznych, o ile na to produkcja pozwala, były uskuteczniane w kraju i bezpośrednio u producentów, a przy przedsiębiorstwach publicznych aby uwzględniano przede wszystkim lud pracujący (np. przy dostawach szutru na drogi itp.);*
 16. *Domagać się rozkładów ciężarów kwaterunkowych na cały kraj, jak to przepisuje ustawa państwowa;*
 17. *Naglić na rychłe zaprowadzenie krajowych przytulisk dla kalek i starców, domów przymusowej pracy i koloni karnych, tudzież używania więźniów kryminalnych do większych robót publicznych;*
 18. *W sprawie budowy kolei lokalnych baczyć na to, aby je uskuteczniano krajowymi siłami technicznymi, aby języki krajowe były zastrzeżone w ich zarządzie, aby tras tych kolei nie przystosowano do interesów protegowanych jednostek, a w szczególności starano się uwzględniać okolice przemysłowe i zdrojowiska. Taryfy na kolejach w ogóle powinny również odpowiadać interesom kraju;*
 19. *Wejrzyć w politykę cłową państwa, aby wyrobom przemysłu krajowego zapewnionym mógł być na wschodzie;*
 20. *Przyspieszyć organizację od pożarów z równoczesnym utworzeniem krajowego funduszu pożyczkowego na przyrządy ogniowe dla gmin i zaprowadzenia przemysłu asekuracyjnego;*
 21. *Wyjednać szczerze zaopiekowanie się sprawą emigracji ludu, która dziś przybrała postać odmienną od tej, jaka miała emigracja dotychczasowa z zachodu Galicji, bo tam emigranci wracali i wracają na zagon rodzinny, a teraz całe rodziny po pozbyciu się własności wychodzą na zawsze z kraju. Emigracja ludu ustałaby z ustaniem przyczyn, które wykryć i usunąć należy, ale jeżeli by to rychło nie było możebne, to należy przynajmniej prawną i ludzką opieką otoczyć nieszczęśliwych wychodźców”.*

Pierwszy program Stronnictwa Ludowego sformułowany w odezwie wyborczej nie wysuwał radykalnych postulatów i był kompromisem pomiędzy dążeniami bogatych i średnio zamożnych chłopów oraz drobnomieszczaństwa, które to warstwy stały się w pierwszych latach bazą stronnictwa. Dopiero na kolejnym zjeździe w Rzeszowie w 1903 roku w nowym programie Polskiego Stronnictwa Ludowego (taka przyjęto nazwę) uwidoczniła się ewolucja ideowa, jaka dokonała się w stronnictwie. Nowy program jako podstawowy postulat wysuwał dążenie do niepodległości oraz walkę o sprawiedliwość społeczną i sprawiedliwość wyborczą. W dziedzinie ekonomicznej i społecznej zapowiadał otoczenie opieką małą posiadłość rolna i warsztaty rękodzielnicze. Domagano się

również zorganizowania w każdej gminie szkoły ludowej z wykwalifikowanym nauczycielem. W sprawach narodowych program opowiadał się za równouprawieniem Polaków, Ukraińców i Litwinów.

Delegaci z powiatu mieleckiego wyróżniali się podczas zjazdu: Michał Rado został wybrany do Komisji Statutowej, a Paweł Miłoś został wybrany członkiem Rady Naczelnej. W niedługim czasie, bo już w 1898 roku członkiem Rady Naczelnej został, wówczas już poseł do Sejmu Krajowego z powiatu mieleckiego, a następnie Izby Poselskiej (Reichsratu) w Wiedniu – Franciszek Krempa. Wyjazd delegacji mieleckiej był odpowiedzią na wcześniejszy zjazd chłopski we Lwowie w dniach 26 i 27 sierpnia 1894 roku z okazji odbywającej się tam Wystawy Krajowej, jak również zapewne wcześniejszego wiecu chłopskiego w Rzeszowie w dniu 27 maja 1894 roku, na którym zebranych ponad tysiąc chłopów uchwaliło szereg rezolucji domagając się: reformy prawa wyborczego, uruchomienia taniego kredytu, regulacji rzek, włączenia obszarów dworskich do gmin, parcelacji obszarów dworskich, zorganizowanie opieki nad emigracją zarobkową.

Delegacji z powiatu mieleckiego na zjeździe założycielskim SL w Rzeszowie: od lewej: Kłoda Tomasz (1860–1924), Miłoś Paweł (1859–1926), Rado Michał (1859–1926), Sztraub Franciszek (1868–1956) oraz Wójcik Wawrzyniec (1861–1929)

Pod koniec XIX i pierwszej dekadzie XX wieku do wybitnych działaczy chłopskich w powiecie mieleckim obok wcześniej wymienionych zaliczyć również należy: Wojciecha Nowaka z Czermina, Tomasza Bika i Michała Krempe z Młodochowa, Józefa Flura z Chrząstowa, Józefa Kułagę z Dąbrówki Wisłockiej, Jana Rządckiego i Jana Surowca z Rzędzianowic, Dominika Rzepeckiego z Łączek Brzeskich, Jana Straża z Gawłuszowic, Stanisława Wiatrowskiego z Gizowej (Borowa), Jana Węgrzynowicza z Roźniat. Wymienieni działacze chłopscy należeli do prekursorów ruchu ludowego na ziemi mieleckiej, a swoją patriotyczną postawą i działalnością społeczną wyróżniali się w walce o emancypację społeczną wsi i klasy chłopskiej. Nie szczędząc trudów życia z prawdziwym poświęceniem tworzyli podwaliny i odegrali istotną rolę w pierwszych latach działalności Polskiego Stronnictwa Ludowego, zapisując się w pamięci mieszkańców *złotymi zgłoskami* na kartach Ziemi Mieleckiej. Z tej racji jak pisał Franciszek Śliwa „...zasługują oni na pamięć potomnych, są godni takiej pamięci-

ci”. W pierwszych latach działalności stronnictwo nie posiadało sformalizowanych struktur terenowych. Wobec zaistniałej sytuacji, członkowie i sympatycy gromadzili się wokół przywódców lokalnych przy okazji organizowanych wieców, zebrań i narad parafialnych. Pierwszym niekwestionowanym przywódcą SL (PSL) na ziemi mieleckiej aż do rozłamu w 1913 roku był Fr. Krempa. W wyniku podziału pozostał on przywódcą PSL „Lewica”, a ZP PSL „Piast” pokierował A. Kędzior, a w późniejszym okresie Tomasz Bik z Młodochowa.

Szczególna rola w tej działalności, w wyniku powierzenia mandatu posła, przypadła Franciszkowi Krempie z Padwi Narodowej, który był dwukrotnie wybierany do Sejmu Krajowego we Lwowie w latach 1895–1908 oraz trzykrotnie do Rady Państwa w Wiedniu, a później w 1919 roku do Sejmu Ustawodawczego, a od roku 1922–1930 do Sejmu i I i II kadencji Rzeczypospolitej Polskiej. Łącznie posłował przez 27 lat i wycofał się z aktywnego krajowego życia publicznego w wieku 77 lat wyniku kompromitującej ówczesne władze *sprawy brzeskiej*. W swojej działalności dbał o ziemię z której się wywodził, stając się najwierniejszym swoim wyborcom, za co potocznie otrzymał przydomek *Trybuna ludowego*. Jego częste interpelacje nawet w najdrobniejszych sprawach zwane były przez posłów – *kremplacjami*. W sprawozdaniu sejmowym z 1928 roku czytamy: *Ten najstarszy poseł drugiego Sejmu był niestrudzony w swoich pracach w różnych Komisjach i mnogich interpelacjach, poruszając najrozmaitsze bolączki ludu*. Był również inicjatorem powoływania nowych instytucji gospodarczych, a nazwisko Posła Krempey znajduje się wielu aktach erekcyjnych budynków użyteczności publicznej w Padwi Narodowej i Mielcu. Założył w Padwi Kasę Stefczyka i Kółko Rolnicze, przyczyniając się do rozbudowy szkoły, oraz założył szkołę tkacką oraz organizował kursy: kowalstwa, ślusarstwa, stolarstwa i kołodziejstwa a w 1927 roku spółdzielnie mleczarską. To on był inicjatorem budowy Domu Ludowego uroczyscie oddanego w 1932 roku., Jako gorący patriota w 1910 roku, w 500 rocznicę bitwy grunwaldzkiej, doprowadził do wybudowania i uroczystego odsłonięcia w Padwi Narodowej pomnika grunwaldzkiego. Był dwukrotnie sądzony za obrazę cesarza Franciszka Józefa, w wyniku zniszczenia portretu z jego wizerunkiem podczas posiedzenia kółka rolniczego. Jego przyjacielem i politycznym przewodnikiem był Jan Stapiński. Poseł znany

był z tego, że raz w roku na zorganizowanych w Mielcu wiecach chłopskich składał swe sprawozdanie poselskie za poprzedni rok pracy parlamentarnej. Działalność ta, jak również organizowanie innych lokalnych spotkań dla mieszkańców okolicznych wsi, spowodowała negatywną reakcję administracji powiatowej w Mielcu, która objawiała się blokadami dróg dojazdowych do miasta w wyniku rozstawiania posterunków żandarmerii. W wspomnieniu pośmiertnym drukowanym w *Piaście* czytamy: *Dnia 5 XII 1935 odszedł w zaświaty b. poseł Krępa Franciszek(...) celem jego życia było podnoszenie środowiska, podnoszenie braci siermiężnej, kontynuowanie kultu dawnej przeszłości, wydobywanie pamiątek przeszłości, a zwłaszcza cześć dla bohaterów walki o wolność Ojczyzny dalej czytamy...Zmienił swoją gminę Padew nie do poznania, a wkładał w tę pracę nie tylko swoje siły, ale i swoje niebogate mienie. Zasłużony dla odrodzonej Polski obywatel, niech śpi w spokoju.*

Drugą wybitną postacią zasłużoną dla ruchu ludowego, nie tylko w powiecie mieleckim, ale również na terenie całej Galicji, a w późniejszym okresie w nowo powstałej II Rzeczypospolitej, był chłopski syn z nieodległego Toporowa koło Mielca – Andrzej Kędzior. W 1871 roku został absolwentem politechniki w Wiedniu, którą ukończył z wyróżnieniem, w wyniku czego został stypendystą austriackiego Ministerstwa Rolnictwa i Wydziału Krajowego we Lwowie. Studiował również na Uniwersytecie w Wiedniu na Wydziale Prawa i Filozofii oraz na Wydziale Melioracyjnym Akademii Rolniczej, i ta profesja stała się dla niego prawdziwą pasją życiową, w której to osiągnął prawdziwie mistrzowskie wyniki w Krajowym Biurze Melioracyjnym we Lwowie. W 1882 roku został tam kierownikiem, a po przekształceniach organizacyjnych i rozbudowie od 1892 roku do 1915 pełnił funkcje dyrektora. Jak podaje dr M. Maciąga, to co czynił było jego spełnieniem młodzięcych marzeń „*będąc uczniem tarnowskiego gimnazjum... widział klęski i zniszczenia, jakie niosły za sobą częste powodzie pustoszące pola wraz z wieloletnim dorobkiem rolnika. Widział ogromne połacie podmokłych gruntów leżące bezużytecznie... chciał odmienić los i wydać walkę żywiłowi*”. Inż. Andrzej Kędzior obchody 25 rocznicy działalności biura, które odbyły się w 1904 roku wykorzystał do forsowania oraz szerzenia swojego programu prac melioracyjnych i wodnych na rzecz rolnictwa. W uznaniu zasług

w 1908 roku otrzymał tytuł Hofrata (radcy) dworu cesarskiego, a 27 listopada tegoż samego roku Rada Gminna miasta Mielca nadała mu tytuł Honorowego Obywatela. Był też obok Fr. Krempey jedną z wpływowych osobistości, które wydatnie przyczyniły się do utworzenia w 1905 roku gimnazjum w Mielcu i pozyskania środków do wzniesienia okazałego gmachu, zaliczanego do największych budynków gimnazjalnych na terenie Galicji. W okresie poprzedzającym odrodzenie kraju był w gronie Współtwórców Polskiej Komisji Likwidacyjnej. W odrodzonej II Rzeczypospolitej A. Kędzior był posłem do Sejmu Ustawodawczego, a następnie od 1922 do 1927 roku senatorem RP. Pełnił również obowiązki Ministra Robót Publicznych w rządzie premiera L. Skulskiego. Był doradcą w sprawach gospodarczych i należał do najbliższych przyjaciół Wincentego Witosa. Zaliczany jest do głównych przywódców PSL „Piast” w powiecie mieleckim w latach 1914–1919. Po powstaniu Klubu Poselskiego „Piast” został wybrany jego wiceprezesem. Pozostawił ogromny dorobek popularnonaukowy w swojej profesji (około 700 publikacji), a w latach 1928–1932 wydał drukiem czterotomowe dzieło pt. *Roboty wodne i melioracyjne w południowej Małopolsce*. Jak pisał Fr. Śliwa „...do Stronnictwa Ludowego wstąpił Kędzior nie dla politycznej kariery, lecz został po prostu zwerbowany przez jego działaczy ze względu na wielki autorytet, jaki posiadał w państwie. Był on rzec można cennym nabytkiem dla Stronnictwa, którego znaczenie i prestiż przez to wzrosły”. Osobiście jestem za tezą, że A. Kędzior poprzez swoją działalność zawodową zbliżył się do środowiska, z którego się wywodził, co ułatwiło prowadzenie trudnych negocjacji z chłopami w procesie prowadzenia robót melioracyjnych, a będąc posłem posiadał zdecydowanie większe możliwości wpływania na zabezpieczanie środków finansowych na projektowane zadania.

Praca pierwszych działaczy ludowych w powiecie mieleckim, poprzez ich wrażliwość na życie mieszkańców wsi oraz żarliwy patriotyzm, wpłynęła znacząco na wzbudzenie świadomości narodowej pośród warstwy chłopskiej, poprzez: włączenie ich w nurt życia politycznego i dążenie do ich równouprawnienia, usunięcia pozostałości feudalnych na wsi, propagowanie i podniesienie poziomu szeroko pojętej edukacji oraz zwrócenie uwagi na własną tożsamość i wartości kulturalne. Na wsi rozwijał się ruch patriotyczny i wolnościowy. Uroczyście zaczęto obchodzić ważne rocznice narodowe, budowano pomniki również na cześć bohaterów narodowych. Odsłanianie pomników miało bardzo uroczyste i podniosłe, narodowo-religijny charakter, w których brały udział rzesze mieszkańców wsi. Działacze ludowi i posłowie chłopscy wygłaszali przemówienia, śpiewano patriotyczne pieśni, a zespoły teatralne wystawiały patriotyczne sztuki. W wielu miejscowościach rozpoczął się proces rozwoju ruchu spółdzielczego. Przyczyniło się to również do przeobrażeń gospodarczych na tych terenach, które zahamowane zostały poprzez wybuch i działania wojenne I wojny światowej. Aby ogarnąć rolę pierwszych działaczy ruchu ludowego oraz znaczenia ich działalności w obrębie ziemi mieleckiej, a w następstwie tego

niektórych z pośród nich, jako parlamentarzystów do Sejmu Krajowego we Lwowie czy Rady Państwa w Wiedniu, wymaga to dalszych gruntownych badań. Niewątpliwie działalność ta odegrała również istotną rolę w całym późniejszym okresie odzyskania niepodległości i wkładu przedstawicieli ruchu ludowego z ziemi mieleckiej w budowę suwerennej Polski.